

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С. Сковороди
Польське Товариство педагогіки філософічної
імені Броніслава Ф.Трентовського (ТРФ)
Національна академія педагогічних наук України,
Відділення загальної педагогіки та філософії освіти
Інститут вищої освіти НАПН України
Кафедра філософії

За підтримки
МІЖНАРОДНОГО БЛАГОДІЙНОГО ФОНДУ
«ФОНД ОЛЕКСАНДРА ФЕЛЬДМАНА»

МАТЕРІАЛИ XIX МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО – ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

«ОСВІТА І ДОЛЯ НАЦІЇ»
Виховання громадянина в демократичних суспільствах:
європейський та український досвід

(17-19 травня 2018 року)

Харків
ХНПУ
2018

Лише після розпаду СРСР суспільна думка як в Україні, так і на Заході починає усвідомлювати справжні інтенції педагогічної творчості Сухомлинського як транслятора європейських цінностей, на формування яких у дітей була спрямована його діяльність. Це передусім повага до особистості, людська гідність, свобода, солідарність. Показово, що у перекладах творів Сухомлинського в ФРН він постає вже не як ідеолог і технолог комуністичного виховання, а як «альтернативний педагог». Дослідники його творчості також акцентують цей момент (Див.: Erika Hartmann. Natur, Erziehung und Verantwortung. Zum Werk des ukrainischen Alternativpädagogen V-A- Suchomlinski. Hamburg. 1997).

Варто зазначити, що звернення до загальнолюдських цінностей як орієнтиру педагогічної діяльності на рівні організаційної і безпосередньо навчально-виховної роботи, впроваджене Сухомлинським за часи так званої «відлиги», було передвісником постсекулярних трансформацій, які починають поширюватись у культурі європейського пізнього Модерну, починаючи з другої половини минулого століття. Любов як універсальний принцип організації людського буття, а також краса і гармонія у Сухомлинського є конститутивними елементами Нової школи, простір якої не обмежується стінами шкільної будівлі та огорожею шкільного подвір'я.

Для Сухомлинського Нова школа – це передусім простір свободи.

Як альтернативний педагог В. Сухомлинський у західній рецепції його творчості ушановується не менш, ніж Вальдорфська педагогіка Р. Штайнера, бо вона позбавлена містицизму, є соціально орієнтованою, а найголовніше – демократичною, бо є доступною широким верствам населення, стверджуючи український варіант європейської форми життя та неогуманістичний ідеал всебічного і гармонійного розвитку особистості.

ФОРМИ І МЕТОДИ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЯХ В.О.СУХОМЛИНСЬКОГО

Серед факторів становлення цивілізаційного розвитку основоположну значущість займає проблема навчання і виховання світоглядної культури людини, яка акумулює в собі всю сукупність філософсько-гносеологічних, наукових уявлень і розуміння людського буття.

Особливість цієї проблематики полягає в тому, що вона є визначальною у всіх сферах діяльності людини і в її особистому вимірі. Актуальність цієї проблеми є перманентною і загострюється соціальними змінами що продукують нові наукові парадигми, особливо в науках про людину.

Історико-філософська ретроспектива щодо виховання і навчання має багато напрацювань як змістовно, так і за формою. Внаслідок цього виникає проблема в переосмисленні наявних і пошуку нових форм, методів і принципів навчання та виховання. Водночас, дуже важливо за цивілізаційними і технологічними викликами та раціоналізацією усіх сфер діяльності, виховати в людині не робота-спеціаліста, хай навіть найвищого класу, а непересічну і творчу особистість з тонкими людськими почуттями як то: гідність, людяність, самодостатність. В цьому ключі дуже слушним і важливим є звернення до творчого і педагогічного спадку В.О.Сухомлинського. Педагогічна концепція педагога високогуманна і демократична, органічно поєднує класичну і народну педагогіку.

Аспекти навчання в розумінні Василя Олександровича тісно пов'язані з проблемою виховання, яка на його думку є визначальною в життєдіяльності людини. Він зазначає, що всебічний розвиток особистості можливий лише там, де є два вихователі – школа і сім'я. При цьому не допускається розходження ні в меті, ні в суті, ні в засобах виховання. Адже починаючи із дошкільних закладів, школи, вони крім освіти водночас виконують ще іншу функцію – соціалізацію дитини, яка дає моделі того, як взаємодіяти з іншими людьми, з суспільством, з авторитетами. Однак, в сучасних реаліях як і в часи В.О.Сухомлинського, який наголошував, що в країні немає інституту виховання, зокрема, навчати самих навчаючих, у нас не вчать, як

бути батьками. Тому всі помилки чи негативні прояви, які були у взаєминах з нашими батьками, ми проектуємо на своїх дітей, додаючи ще й власні.

Педагог приймає до уваги загальний стан освіченості суспільства та його соціальні інститути, де на законодавчому рівні постулюються громадянські права і свобода, а в реальному житті – батьки і соціум не можуть зізнатися собі, що син чи донька — це абсолютно окрема людина. Батьки готові скалічити дитині всю її подальшу долю, аби хоч на трохи продовжити існування на планеті частинки себе як особистості, реалізувати свої неореалізовані мрії. Тому В. Сухомлинський вважав, що в значній мірі, дитячий егоїзм, жорстокість, хамство, невдячність, байдужість, лицемірство породжуються вадами сімейного виховання.

Не менш проблемними є тотальні вимоги соціуму щодо професіоналізму громадянина, намагання звести навчання і виховання до інструменту: хорошого ремісника, спеціаліста. Позаяк педагог вважав, що перед кожною дитиною, навіть найважчою, вчитель і батьки повинні відкрити ті сфери діяльності, де вона зможе досягти своєї вершини, сформувати свою особистість. Тому й створив "Азбуку моралі", котра вчила осягати суть добра і зла, гідності тощо, азбука пропонувала подолання емоційної необхідності відкривати здатність відчувати стан інших, вміння ставити себе на місце іншої людини. Пропагуючи засади виховання колективізму в учнів, Сухомлинський, на відміну від Макаренка, рішуче відкидав принцип виховання індивідуума через колектив як засаду, "яка може завдати духової травми вихованцеві". Наголошував, що кожна дитина народжується як окрема особистість, у неї є своя місія на цій землі, своє призначення, тож дуже важливо виявити і допомогти розвивати природні схильності дитини.

Не менш актуальні проблеми сьогодення у формуванні в молоді національного й естетичного [світогляду](#), вчитель ставив і втілював у своїй практиці. Про один із шляхів успішного розв'язання цієї проблеми він писав, що у душі дітей мають увійти найкращі народні традиції та стати святом законом, бо не можна уявити народ без пам'яті, без історії, без власної

культури. В дусі українських культурно-історичних традицій педагог констатував, що мудрість є найважливішою прикметою людини. У його працях часто знаходимо вислови: "мудрість жити", "мудра людська любов", "гідність – це мудрість тримати себе в руках". Педагог цілеспрямовано формував у кожного вихованця вміння бути маленьким філософом, осмислювати життя через слово, добротність, красу світу.

Література.

1. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям / В.О.Сухомлинський //Вибрані педагогічні твори: в 5 т. – К., 1977. – Т.3. – С. –279с.
2. Як виховати справжню людину. //В.О.Сухомлинський Вибрані твори: в 5 т. Т.2 /Редкол.:– Київ : Радянська школа, 1976. –236с.
- 3.Сухомлинський В.О. Сто порад учителю /В.О.Сухомлинський. Київ : Рад. школа, 1988. –304 с.

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ STEM-ОСВІТИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОЕКТУ «ІНТЕЛЕКТ УКРАЇНИ»

Т. О.Довженко, І. В.Гавриш, м.Харків

Провідним трендом модернізації національних освітніх систем високорозвинених країн є впровадження *STEM-освіти* з метою підготовки фахівців у галузі *converging NBIC-технологій* – ядра 6-го технологічного укладу. Поняття «STEM» є акронімом від назв предметів природничої, технологічної та математичної освітніх галузей: «Science» («фізика», «хімія», «біологія», «географія»), «Technology», «Engineering» («Інформатика», «Технології»), «Math» («Математика»).

Як концептуальні засади STEM - освіти, що мають реалізовуватися в початковій школі науково-педагогічного проекту «Інтелект України», ми розглядали низку взаємопов'язаних положень:

1. STEM-освіта має бути неперервною: розпочинатися в першому класі початкової школи й тривати впродовж усього навчання учнів у